

040800562

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	
Datum: 7/2/08	Č. jednací:
Počet listů:	Počet příloh:

Oponentský posudek na disertační práci

Mgr. Ing. Zdeněk Demel: Omezování církevního života ze strany československého státu v období 1945-1989 se zvláštním zřetelem ke slavení liturgie v jihočeském regionu. České Budějovice 2007.

V rámci historiografické reflexe moderních církevních dějin v českých zemích existuje řada okruhů problémů, které nebyly v českém dějepisectví zpracovány a zůstávají zatím na okraji pozornosti. Velké badatelské úkoly stále nabízí pole církevního vývoje v době komunistického režimu a podrobnější analýza vlivu komunistické moci na jednotlivé oblasti církevního života.

Proto je třeba uvítat počín Mgr. Ing. Zdeňka Demela, který si v podobě zpracování otázky zásahů státu do oblasti slavení liturgie během komunistické vlády zvolil ke zpracování velmi zajímavé téma, a to jak z obsahového, tak z metodologicko-koncepčního hlediska. Této problematice totiž zatím nebyla v rámci odborného výzkumu věnována detailnější pozornost a práce Zdeňka Demela tak významně přispívá k utváření celistvějšího obrazu o tomto nelehkém období v životě církve.

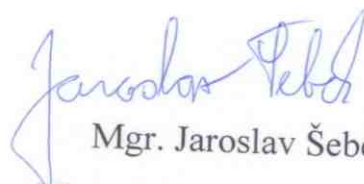
Oceňuji mimo jiné fakt, že autor se rozhodl zachytit tuto problematiku v širším kontextu církevního i celospolečenského vývoje již od roku 1945 (jak autor správně zmiňuje, zárodky proticírkevních praktik se objevují již před etablováním komunistické moci v únoru 1948). Tyto obecnější sondáže navíc vhodně doplňuje i postřehy k vývoji církevních poměrů v jihočeském regionu. Materiálově nejhodnotnější a interpretačně nejpřínosnější část práce představují bezesporu dvě závěrečné kapitoly, v nichž se autor věnoval jednak omezování duchovní služby a liturgie v armádě, v nemocnicích a věznicích a jednak omezování církevních aktivit a liturgie v českobudějovické diecézi a jižních Čechách. V rámci poslední kapitoly se soustředil na příklady omezování vykonávání liturgických obřadů v souvislosti s perzekucí biskupa Josefa

Hloucha a státních zásahů do slavení vybraných církevních obřadů (křtů, sňatků, slavení Božího těla apod.). Na území jihočeského regionu se nachází poměrně velké množství míst, výrazně spojených s mariánskou úctou (Římov, Kájov, Sepekov ad.). Proto velkou pozornost autor věnoval také otázce omezení náboženských poutí. Zdeněk Demel při charakteristice komunistické politiky správně zmiňuje, že režim používal pro snížení počtu náboženských úkonů zakládání aktivit pro občanské záležitosti (s. 140). Domnívám se proto, že také při zkoumání fenoménu poutí by bylo vedle represivních opatření a snah o jejich mocenské zneužití zajímavé sledovat snahy úřadů pořádat v oblastech s vyšší religiozitou souběžně s velkými církevními poutěmi alternativní akce zábavného charakteru, které byly zaměřeny na získání vlivu mezi mládeží (tyto metody byly používány od 60. let).

Zajímavé je také připomenutí procesu zavádění liturgické reformy po II. Vatikánském koncilu v 60. letech a současně překážky, které byly těmto snahám kladeny ze strany režimu. Autor však mohl v rámci svého výzkumu využít materiály rovněž z proveniencí Národního archivu, konkrétně fondu Státního úřadu pro věci církevní (1949-56), které zachycují proměny a metody církevní politiky nejen na celostátní úrovni, ale i v jednotlivých krajích. Zajímavý fenomén představovala po roce 1948 i činnost československé strany lidové, která jako povolená součást Národní fronty mohla do určité míry plnit vedle politické i náboženskou funkci tím, že její funkcionáři organizovali poutní akce, například na mariánské svatyně, a nebo poskytovali v rámci stranických organizací prostor pro pořádání církevních akcí (například ve farnostech). Za úvahu by stálo, zdali byla při restriktivní politice komunistického režimu nějakým způsobem postihována také tato činnost.

Práce však přesto nabízí ucelenou a zároveň přehlednou reflexi dané tematiky, která se opírá o bohatou pramennou základnu, metody „oral history“ i velké množství relevantní odborné literatury. Práci proto vřele doporučuji k obhajobě a současně také k brzké publikaci (v rámci zveřejnění by však bylo

třeba zohlednit i nejnovější počín na poli historiografie, práci Jiřího Hanuše a Stanislava Balíka „*Katolická církev v Československu 1945-1989*“), vydaný až po vyhotovení této práce.

Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D.
Historický ústav AV ČR, v.v.i.

Prosecká 76
190 00 Praha 9